די רציחות פון אימיגריישאָן דעפּאַרטמענט אין דעפּאָרטירן

„אומגעווינשטע" פרעמדע :: :: פון מ. קאַטץ

שוין פאר א צייט מיט יארן ווי מען איז געוויינט געווארן צו א רעאקציא־נערער פאליטיק אין יוניטעד סטייטס אין באצוג צו דעם אזוי גערופענעם „פארעין עלעמענט". רעאקציאנער ווי עס איז אונזער אמעריקאנער אינערלי־כע פאליטיק בכלל, איז זי נאך אבער אין דער באציאונג צו אימיגראציאָן און צו אימיגראנטן געווארן שווארצער פון שווארץ אין די לעצטע יארן.

אזוי ווייט האט מען זיך דערצו צו־געוויינט שוין, אז מען הערט שוין מער גאר ניט פון פראטעסטן קעגן אנטי־אימיגריישאָן גזירות. דערצו נאך האט דאך דער שווערער קאנאמישער צו־שאנדר אין לאנד פאר די לעצטע פאר יארן געפירט דערצו, אז מענשן פון די פארשיידענע מדינות פון אויסלאנד זאָלן נאר האבן א קנאפן חשק צו קלאָ־פען אין די טירן פון אמעריקע, אז מען זאָל זיי אהער ארייננלאזן.

די סטאטיסטישע אימיגראציאָס צי־פערן וויזין, אז פאר דעם לעצטן יאָר, וועלכער האט זיך געגעבן דעם ער־שטן דזשולאי, זיינען אהער אין לאנד אריינגענומען וויינינער פון הונדערט טויזנט אימיגראנטן. און עס ווערט אנ־געוויזן, אז זינט אמעריקעס בירגער־קריג, איז נאך קיין יאָר ניט געווען אזא וועלכן דו צאָל איינגעוואנדערטע אין יוניטעד סטייטס זאָל זוקען אזוי נידעריק. פאקטיש איז אין דעם נאנצן לויף פון אמעריקאנישע געשיכטע פאר א לעצטע הונדערט יאָר געווען נאָר איין יאָר אין דער צייט פון „סיוויל וואר", ווען די איינוואנדערונג איז געווען אזוי קליין.

און נאך אויסער דעם, וואס עס איז אפגעפאלן דער חשק פון מענשן פון פרעמדע לענדער איינצוואנדערן אהער, נאר עס שטיינט אלץ גרעסער די צאָל פון אויסוואנדערשע צוריק. די ציפרע פון אויסוואנדערונג פון יאָר לייכער דעפארטמענט פירט אז איז אומקאנ־סטיטוציאָנעל, טיראניש. דעקאפּטש, אוממענשלאכע אונטערדריקונג און דערמאנט אויף מעשים, וואס זיינען נאר מעגלאך געווען אין די פינסטערע יאָרהונדערטן פון דעם מיטלאלטער.

ביכער!—ביכער!

צו שטוינענד ביליקע פרייזן

פארשאפט זיך א שיינע ביבליאָטעק

פאר איינצעלהייטן ווענדעט זיך צו

„דאס אידישע וואָרט"

דעם אפעטיט פון די פרעמדרפעסער. גייט נאך אן א סיסטעם פון דעפאר־טירן פרעמדע אין מאסן. דעפארטאציע אונטער פארשיידענערלייי אויסרייד־אָס צען. דעפארטאציע פון אומגעזעצלאך אריינגעקומענע און פון אזעלכע וואס זיינען געזעצלאך אריינגעקומען בלויז אויף א באשטימטער צייט און זיינען דא געבליבן שוין נאך דער אפגעלאפע־נער צייט; דעפארטאציע פון ניט גע־ווינשטע, פון פארדעכטיקטע, פון אזעלכע וואס האבן עפעס עובר געווען קעגן געזעץ איידער זיי זיינען נאך געווארן סיטיזענס. אדער אפילו פון סיטיזענס, וועלכע פארלירן זייערע סי־טיזענשיפּ לויט דער מיינונג פונם לייר־באר־דעפארטמענט. אז א וועלכן עס איז פסק פון אן אפענעם גערעכט, אז קלעגער, אז ריכטער, בלויז לויט דעם ווילן פון אימיגרייישאָן בייורא פונם לייר־באר דעפארטמענט.

הערט מען דאך אין דער לעצטער צייט זייער אפט, ווי די אימיגראציאָנס באאמטע, העכערע אפיסערס פון לייר־באר דעפארטמענט גיבן ארויס באר־ריכטערישע דערקלערונגען וועגן זייערע גרויסע אויפטואונגען אין דעפארטירן פון באאמטע קעגן זיין אויפפיינט־אי־בער דעם ווערז פון פרויען און זיינען דעפארטירט געווארן אז נעזעצ־לאכער פראצעדור אין א גערעכט. די דעפארטירטע ווערט נאר קיין מעגלאך־קייט ניט נעגעבן פאר באשיצן זייער מענשלאכע רעכט. די אימיגרייישאָן באר־אמטע זיינען אליין די אנקלאגער, אליין די ריכטער און אליין די אויס־פירער פונם אורטייל. וואס זיי גיבן אויס צו זיין אין א שטענדיקן קומט אויס צו זיין אין א שטענדיקן פחד.

„אט דער פחד, וואס פאלט אויף דעם אימיגראנט — זאגט דער דעפארט — איז א שטענדיקער, אז אומאפיס־הערלאכער. ווארום קיין פרעמד־געבארע נער איינוואוינער פון יוניטעד סטייטס מעג ער זיך שוין אפילו זיין א נאטור־ראגיזירטער, א בירגער, קאן ער אבער קיינמאל ניט זיין זיכער, אז מען וועט אים פלוצלונג אנקלאגן און אדמיניס־טראטיוו ארויסשיקן. אליין ניט וויסט־דיק פארוואס. אז א פראצעס אין קאָ־ורט, בלויז לויט א טעלעגראמע, וואס ווערט געשיקט צווישן אן אינספעקטאר ערגעץ אין דער ביורא אין וואשינגטאן. און פארוואס ?

„דערפאר וואס עס איז אפשר געפר־נען געווארן ערגעץ עפעס א ניט גלא־טיקיגע אין זיין אמאליקן אריינקומען אהער אין לאנד, אדער צו אן עפעס פראגן אויסצוזאגן לויט דער מיינונג פון באאמטע קעגן זיין אויפפיינט. אי־בער דעם ווערז פון פרויען און נרויסע אויפטואונגען אין דעפארטירן אין באאמטע אבער סיסטעם פון דע־פארטאציע. צו וויין זיינען פארגאנגען די פינסטערע כחות פון רעאקציע. און אט זי בארבארישע שנאה צו פרעמדע אין ניט מער ווי איין סימפטאם פון דער פינסטערער רעאקציע.

געסט אין אידנברידזש

פון ד. וויקער

שבת אוונט הער איך א טעלעפאָן קאל פון האמבאלט. ווער קאן דאס רופן פון האמבאלט, וויקער, ווייל דער ווע־ס א סופרייז. מר. ווייל דער וואס איז ? מיר קומען מארגן וונטאג צו אייך מיט מר. ה. שטיינבערג אלז אונזערע פריי־ען. גוט ביי אונז אויף דינער. זיכער. זיכער. און טאקע זונטאג צו דינער האבן מיר נעהאט א ווערטע געסט. הגם איך בין ניט קיין קראָדפאָפּאנדענט פון אידנברידזש. דאך וויל איך זאגן מיין נעפיל און נעדאנק וועגן אונזערע נעסט. ניט וואהרן אויף א נעדאנק פון אנדערע...

עס וואונדערט מיך וואס האט פאר־סירט מיט אונז ? קומט מען אונז בא־זוכן וויל עס זיינען אוועק אזעלכע לאנגע 25 יאר און אלערליי צייטן, פינ־סטערע טונקעלע. נייע לעבנס געקומען און לעבנס אוועק און די וועלט האט אונז ניט געקאנט, ניט באנוטט וואס אין געוואנדרן היינט. האט אונז טאקע דער 25 יאריקער יובילייאָס איצט גע־בראכט נעסט און אזעלכע נעסט נאך. מיר. ווייל דער מר. שטיינבערג. דעם „אידישן וואָרט" אליין, ווי איי־נער האט נעוואנט צו מיר נאכן פאר־שטעלן מר. ווייל דער מר. אט דאס איז דער „אידישער וואָרט". יעס. דאס איז ער אליין !

די וועלט האט זיך עפעס פאראינ־טערעסירט אין אונז. מען קוקט אנ־דערש אויף די אירן פון אידנברידזש. לאמיר האפן, אז עס וועט אזוי אנהאל־טען די פריינטשאפט מיט די שטאָט־שע אירן צו אונז קאנטרי אירן.

איצט צום פונקט. די נעסט מר. שטיינבערג א מאנופעקטשורער פון ועל כלם'ס איצט נעקומען צו אונז און האט אונז פארגעלעזן „קאסרילעוו־קע" און „מילכיק". מר. שטיינבערג קאן זיין ארבעט. מיין בעסטן דאנק. מיר האבן זיכער געהאט פארגעניגן. נאר מר. שטיינבערג האט אימער צרות מיט זיינע טשערמאנס, אזוי האט ער געזאגט אן אנפאנג פון זיין לעזונג. מר. ווייל דער, דער „וואָרט" אליין, היינט אז דער פייפער לעזנדיק איז גוט, ווי נאך אז דער שרייבער און פרעזידענט אליין האט צו אונז גע־רעדט. ווייניק אין אירש. מער אין זיין שיינעם גוטן ענגליש. ליבע רייד־שיינע דערמוטיקנדיקע ווערטער, וועלכע כע זיינען געקומען מיט רוישנדע אפּ־לאדיסמענטן. פריינט ציקערמאן ווייזט אויס, וויל זיך מאכן זיין היים ביי אונז, ווייל ער איז אצט אפט ביי אונז. מיר וואלטן גערן אויך האבן ביי אונז פריינט צוקערמאן, פאר אן אפטן נאסט.

נעסט אזעלכע ווי די לעצטע ברייני־גען פארגעניגן, גייסט, לעבן. עס איז עטוואס אפגעפרישט.

האלט נאר וואָרט. מיינע פריינט נעסט. איר האט צוגעזאגט אין ניכן אונז א לענגערן באזוכן אפגעבן. לאָ־מיר האפן. אויב ניט אלץ 3 וואכן ווי אונזער טשערמאן האט פארלאנגט זאל זיין אלץ 3 מאנאטן אזעלכע ועל כלם'ס ענד דער „וואָרט"...

מיר דאנקען אייך הארציק פארן קורצן ליבן באזוך. צום ווידערזעען אין ניכן.

אידנברידזש.

און ניט קיין אנדערע ווי די וויקערשעס קאָמיסיע אליין מאכט די אנקלאגע קעגן דעם לייבאָר דעפּארטמענט

דער דעפארט ווייזט אָן, ווי פילע פאמיליעס זיינען צעריסן געווארן, טירן פרעמדע אין מאסן. דעפארטאציע אונטער פארשיידענערלייי אויסרייד־אָס צען. דעפארטאציע פון אומגעזעצלאך אריינגעקומענע און פון אזעלכע וואס זיינען געזעצלאך אריינגעקומען בלויז אויף א באשטימטער צייט און זיינען דא געבליבן שוין נאך דער אפגעלאפע־נער צייט; דעפארטאציע פון ניט גע־ווינשטע, פון פארדעכטיקטע, פון אזעלכע וואס האבן עפעס עובר געווען קעגן געזעץ איידער זיי זיינען נאך געווארן סיטיזענס. אדער אפילו פון סיטיזענס, וועלכע פארלירן זייערע סי־טיזענשיפּ לויט דער מיינונג פונם לייר־באר־דעפארטמענט. אז א וועלכן עס איז פסק פון אן אפענעם גערעכט, אז קלעגער, אז ריכטער, בלויז לויט דעם ווילן פון אימיגרייישאָן בייורא פונם לייר־באר דעפארטמענט.

הערט מען דאך אין דער לעצטער צייט זייער אפט, ווי די אימיגראציאָנס באאמטע, העכערע אפיסערס פון לייר־באר דעפארטמענט גיבן ארויס באר־ריכטערישע דערקלערונגען וועגן זייערע גרויסע אויפטואונגען אין דעפארטירן פון באאמטע קעגן זיין אויפפיינט. אי־בער דעם ווערז פון פרויען און נרויסע אויפטואונגען אין דעפארטירן אין דעפארטמענט פירט אז איז אומקאנ־סטיטוציאָנעל, טיראניש. דעקאפּטש, אוממענשלאכע אונטערדריקונג און דערמאנט אויף מעשים, וואס זיינען נאר מעגלאך געווען אין די פינסטערע יאָרהונדערטן פון דעם מיטלאלטער.

שלום אש

דערציילט

(שלום פון זייט 3)

אלץ. וועגן פראג קאן איך ניט שרייב־בען, ווייל איך קאן פראג בלויז אויס־בערפעלעכלאך; איך בין בלויז איינכאל דארט געווען. וועגן וואַרשע, מאסקווע און פעטערבורג קאן איך נאנצע בעג־דער אנשרייבן, ווייל איך די דאזיקע שטעט קאן איך די פאיינסטסטע ווינקע לאך. זייער פארשטעקטער נייסט און כאראקטער לעבט אין קלאפּט אין מייר נע אדערן, אין מיין בלוט. אבער פראג קאן איך ניט, איך וועל געשעפט, האט נע־זיין, איך וועל פארן זעען און לערנען... „עס לעבט אין מיר א געשיכטע וואס איך וועל אמאל אויפשרייבן אויף פא־פיר. דאס שפּילט זיך אפ אין מיטל־אלטער, אין דער צייט וועט דער איר האט נאך געאם א הויכן און אייד־דעלן באראוף. ער האט זיך דאן באשעפטיקט ניט בלויז אין אזוער וואנדערשאפט האט לעבן אזוי לאנג ביז אונזערע וואנדע־רונגען וועלן אן ענדע געפינען.

אידישע נייעס

אן אָרינינעלע דין-תורה צווי־שען חתן-כלה, אָדער מאן און-ווייב

אין ביאליסטאק איז די טעג פאר־נעקומען אן אריגינעלע דין־תורה צווי־שען א בחור מיט א מיידל, וועלכע זיינען געווען חתן־כלה.

עטלאכע יאר זיינען זיי ביידע ארומ־גענאנגען, געפירט א ליבע, ביז דער בחור איז אוועק דיינען אין מיליטער. קומענדיק מיט א פאר וואכן צוריק אין אורלויב, איז ער תיכף אוועק זיך זעען מיט דער כלה, אבער ווי איבעראשט איז ער געווארן, ווען ער האט איר גע־פונען לינגדיק אין קינפעט.

ער האט זיך באלד אפגעטרייסלט און מער פון איר ניט געוואלט וויסן. אין זי אבער איז א פאר טעג אהוס אויפגעשטאנען פון בעט און געשלעפט אים לדין, וואו זי האט אוועקגעלייגט אירע טענות, אז דאס קינד איז זיינס און אז ער איז איר מאן.

אט וואס זי דערציילט :

ערשטנס האבן זיי ביידע געלעבט אלס מאן און ווייב נאך א שטיק צייט פאר דעם איידער ער איז אוועק דיינען. צווייטנס האט זי באלד נאכדעם ווי ער איז אוועק דיינען, באוווכט אים אין דער שטאט וואו ער האט געדיענט. זיי האבן צוזאמען פארבראכט עטלאכע טעג, און בשעת חדווה האט ער איר אין דער אנווענדונגס־פון זיינע חברים — צוויי אידישע זעלנער — מקדש געווען כדת משה וישראל.

ער אבער טענה'ט, אז עס איז טאַ־קע „אלץ" אמת, אבער דאס קינד איז פארט ניט זיינס. ווייל דיינען איז ער אוועק פאראיאָרן און געווען ביי אים מיט א באזוך אין זי ערשט מיט זעקס חדשים צוריק...

און וואס שייך דעם מקדש זיין איר, איז עס ניט ווערט — זאגט ער — קיין ציבעלע. ס'איז געווען ניט מער ווי א שפאס, און פון די צוויי זעלנער איז בלויז איינער געווען א איד. — דער צווייטער א קריסט.

—(::)—

אינפאנטיל פאַרליזיס פאַר־שפּרייט זיך אין ניו-יאָרק

ניו־יאָרק, אווג. 13. — 73 נייע פאַ־לען אים מיט א באזוך אין בערלין, נעו נעכטן כאריכטעט געווארן אין שטאט, ברייננענדיק דעם סך־הכל פאר יולי צו 1.536.

—(::)—

פראָנצויזישער פרעמיער נעמט אָן איינלאדונג קיין בערלין

פאריז, אווג. 13. — פרעמיער לאַ־וואל האט היינט אנגענומען די איינ־לאדונג פון קאנצלער בראונינג אפצוצאַ־לען אים מי טא באזוך אין בערלין, וואו די באציאונגען צווישן ביידע לענ־דער וועלן אין נעדאנק וועגן אונזערע נעסט. ניט וואהרן אויף א נעדאנק פון אנדערע...

עס וואונדערט מיך וואס האט פאַ־סירט מיט אונז ? קומט מען אונז בא־זוכן וויל עס זיינען אוועק אזעלכע לאנגע 25 יאר און אלערליי צייטן, פינ־סטערע טונקעלע. נייע לעבנס געקומען און לעבנס אוועק און די וועלט האט אונז ניט געקאנט, ניט באנוטט וואס אין געווארן היינט. האט אונז טאקע דער 25 יאריקער יובילייאָס איצט גע־בראכט נעסט און אזעלכע נעסט נאך. מיר. ווייל דער מר. שטיינבערג. דעם „אידישן וואָרט" אליין, ווי איי־נער האט נעוואנט צו מיר נאכן פאַר־שטעלן מר. ווייל דער מר. אט דאס איז דער „אידישער וואָרט". יעס. דאס איז ער אליין !

די וועלט האט זיך עפעס פאראינ־טערעסירט אין אונז. מען קוקט אנ־דערש אויף די אירן פון אידנברידזש. לאמיר האפן, אז עס וועט אזוי אנהאל־טען די פריינטשאפט מיט די שטאָט־שע אירן צו אונז קאנטרי אירן.

איצט צום פונקט. די נעסט מר. שטיינבערג א מאנופעקטשורער פון ועל כלם'ס איצט נעקומען צו אונז און האט אונז פארגעלעזן „קאסרילעוו־קע" און „מילכיק". מר. שטיינבערג קאן זיין ארבעט. מיין בעסטן דאנק. מיר האבן זיכער געהאט פארגעניגן. נאר מר. שטיינבערג האט אימער צרות מיט זיינע טשערמאנס, אזוי האט ער געזאגט אן אנפאנג פון זיין לעזונג. מר. ווייל דער, דער „וואָרט" אליין, היינט אז דער פייפער לעזנדיק איז גוט, ווי נאך אז דער שרייבער און פרעזידענט אליין האט צו אונז גע־רעדט. ווייניק אין אירש. מער אין זיין שיינעם גוטן ענגליש. ליבע רייד־שיינע דערמוטיקנדיקע ווערטער, וועל־כע זיינען געקומען מיט רוישנדע אפּ־לאדיסמענטן. פריינט ציקערמאן ווייזט אויס, וויל זיך מאכן זיין היים ביי אונז, ווייל ער איז אצט אפט ביי אונז. מיר וואלטן גערן אויך האבן ביי אונז פריינט צוקערמאן, פאר אן אפטן נאסט.

נעסט אזעלכע ווי די לעצטע ברייני־גען פארגעניגן, גייסט, לעבן. עס איז עטוואס אפגעפרישט.

האלט נאר וואָרט. מיינע פריינט נעסט. איר האט צוגעזאגט אין ניכן אונז א לענגערן באזוכן אפגעבן. לאָ־מיר האפן. אויב ניט אלץ 3 וואכן ווי אונזער טשערמאן האט פארלאנגט זאל זיין אלץ 3 מאנאטן אזעלכע ועל כלם'ס ענד דער „וואָרט"...

מיר דאנקען אייך הארציק פארן קורצן ליבן באזוך. צום ווידערזעען אין ניכן.

אידנברידזש.

א קינסטלער וואס האט זיך געפונען אין דער שטילקייט... :: :: פון ש. לעשטשינסקי

אן אפשאצונג פון די קינסטלערישע שאפונגען פון ל. שאפּיראָ—איי־נער פון די אָרינינעלסטע דיכ־טער פון דער מאָדערנער אידישער ליטעראטור.

טערס נייסט און דעם פאלקס נייסט, אין די רייכע אוצרות פון דער אידי־שער קולטור.

מעגלאך, מיט זיינע קינסטלערישע וויזיאנען וואלט ער נעקאנט אויפהויבן און אויפדעקן דעם פארהאנג און אריינ־קוקן אינם בית מלאכת מחשבת און נייסטיקער לאבאראטאריע, אריינדרינ־גען אין די טיפע אפגרונטן פון דער פאלקס נשמה פון אזא רעטעלהאפטן און נעשיכטלאך אומפארשטענדלאכן נען, ווי דאס אידישע פאלק.

איז אבער דא א טראגישע סתירה אין דעם צוזאמענשטעל פון די עלע־מענטן פון זיין שאפן און זיין אינערלא־כער ארגאנישער קאמבינירונג, — א קאנפליקט, וואס מאכט שאפּיראָס שא־פען דערווייל ביז איצט, אלס דער סימ־באל פון דער טראגיק פון דער אידישער קונסט און ליטעראטור בכלל.

אלס אינדיווידועלער קינסטלער איז אים אויף א העכסטן אופן געלונגען דורכמאכן זיין דיפערענצירונג און אויסטיילונג, צו איינשפאנען דעם הויר־כען אינטעלעקט אין זיינע פעטעשע וויזיאנען, און אזוי ארום נייסט נעווען זיין אינדיווידועלער אינדיווידועלער אינדיווידועלער